

Dr. Entz Géza és dr. Sebestyén Olga: A Balaton élete. — VIII.+366 oldal 44 táblán 94 fényképpel, 67 szövegképpel és 9 táblázattal. Királyi Magyar Természettudományi Társulat kiadványa, Budapest, 1942. — 8°. Bolti ára félvászonkötésben 15.— P, társulati tagoknak 12.— P.

Az utóbbi két évtizedben napvilágot látott Balatont ismertető összefoglalások mint br. Wlassics Tibor szerkesztette „Balatoni Kalauz“ [1925], Lukács Károly: Balaton c. kis könyve [1941], valamint a vázlatos ismertetésekkel szolgáló különböző vendégforgalmi munkák mellett hiányát éreztük olyan nagyobblelkű, a legújabb eredményeket is figyelembe vevő, képekkel is díszített könyvnek, amelyet a művelt nagyközönségen kívül a Magyar Tengerrel behatóbban foglalkozók is haszonnal forgathatnának. Igen örvendetes, hogy éppen a Szerzők, akik a Tihanyi Magyar Biológiai kutatóintézet kötelékébe tartoznak s akik számtalan kisebb cikkben kívül nagyobb, önálló munkákkal is résztvettek tavunk életének felderítésében, vállalkoztak erre a feladatra. Könyvük, amelyet a természettudományi ismeretek teljesítésében és terjesztésében oly nagy érdemeket szerzett 101 éves Társulat a mai viszonyokhoz mérten pazar bőkezűséggel adott ki, nemcsak a nagyközönség igényeit elégíti ki, hanem tudományos vonalon is számottevő. Szerzők ugyanis a könyv előszavában említik hogy „...ez a munka nem pusztán összefoglalása a Balaton életére vonatkozó részletkutatások eredményeinek“, továbbá: „...szerzőknek immár több mint 10 évre terjedő saját, még nem közölt tanulmányai, tudományos megfigyelései“ is helyet kaptak lapjain.

A könyv 11 nagyobb fejezetre tagolódik. A Bevezetés általános limnológiai fogalmakat tisztáz. A 2. fejezet a Balaton változatos életkörülményeit, a 3. tavunk különleges taplalékforgalmat, a 4. sokféle élőhelyeit, 5. a turzásokat vizsgálja. Az ezután következő összefoglaló jellegű fejezetek sorjában a Balaton életében bekövetkező változásokkal, a balatoni táj egységével, tavunk egyéni jellemeivel foglalkoznak. A 9. fejezet a Balatont más tavakkal hasonlítja össze s megállapítja egyedülálló helyzetét a tavak birodalmában, a 10. fejezetben tömör, elvezetes összefoglalást kapunk a Balaton kutatásának történetéről. Az utolsó fejezet tavunk ismert lakóinak fontosabbjairól nyújt áttekintést. Tablak jegyzete és tárgymutató zárja a munkát. A munka végén a Balaton irodalma is helyet kaphatott volna par lapon.

Szerzők biológiai nézőpontból, fejlődéstörténeti vonatkozásokkal, a részletkutatások gondos figyelembevételével s megis nagyvonalúan állítják elénk a Magyar Tenger életét. Elvezetes, vonzó, magyaros írásuk és a pompás, vetítésre kiválóan alkalmas fényképek, rajzok, táblázatok kivanalossá tennék, hogy ne csak a Balatonkedvelők asztalán, hanem közepiskoláink tanári könyvtáraiból se hiányozzék. Biológus és geográfus szaktársaink az iskolaev folyamán többizben nagy haszonnal forgathatnák!

Hortobágyi Tibor.

Dr. Péntes Antal: Budapest élővilága. — XX. + 236. oldal 80 táblán 105 fényképpel, 32 szövegképpel és egy térképpel. — Budapest, Kir. Magyar Term. Tud. Társulat kiadványa. 8°. Bolti ára 15 P, társulati tagoknak 12.

Budapest élővilágát ismertető könyv az 187.-ben megjelent „Budapest és környéke természetrajzi, orvosi és közművelődési leírása“ c. monográfia óta nem hagyta el a sajtót. *Bordas*, aki ebben a munkában a növényeket, *Márgó* és *Priváldszky*, az állatokat ismertették, az alapvetést végezték el. Dolgozataikat azonban a szakemberek és gyűjtők számára írták és nem a művelt nagyközönségnek. Az utóbbi

szempont, továbbá a természettudományi kutatások megerősödése, a közönségnek a természettudományok iránt mutatkozó mind nagyobb érdeklődése, valamint fővárosunk világvárosi rangja és páratlan természetrাজi adottságai már régebben megkívánták volna, hogy élővilágát szakavatott toll ismét megírja. A mostani nehéz viszonyok mellett vállalkozott erre dr. Pénzes Antal fővárosi tanár, aki évekket ezetött, az akkori lehetőségekhez mérten már a „Budapesti Polgári Iskola”-ban megjelent nagyobb tanulmányában lerakta mostani könyve alapjait. Hálás köszönetünk illeti a Természettudományi Társulatot, hogy nemes hagyományaihoz híven nagy áldozatkészséggel megjelentette szerző nagy szeretettel, tárgy tudással, az irodalom teljes ismeretével, pompás színes megfigyelésekkel és érdekes adatokkal fűszerezett korszerűen megírt munkáját.

A könyv *Rapács* Raymund dr. „Előszó”-ja után, melyben élveztetésen ismeret meg Budapest úttörő munkát végzett természetrাজi kutatóival s azok munkásságával, 45 fejezetre tagolódik:

A mult. Tölgyesek. Bükkösök. Fenyvesek. Akácok. Nyárfások. Parkok, fasorok. Cserjések. Borókások. Bodzások. Fűzesek. Szőlők, gyümölcsösök. Díszcserjék Szikár vagy pusztai rétek. Örökzöld rétek. Legelők. Kerti pázsitok. Nedves rétek Sziklák. Sziklakertek. Kőfalak, kerítések. Homokbuckák. Törmelék- és töltésterületek. Útak, taposott helyek. Konyhakertek, kertészetek, szántóföldek. Parlagok. Vizek. Vízvezetékek. Barlangok, üregek. Pincék, csatornák. Lakások, épületek. Eltűnt növények és állatok. Jövevények. Természetvédelmi területek. Irodalmi tájékoztató.

Dr. Pénzes élőhelyek és életközösségek szerint, biológiai alapon foglalja egybe Budapest és környéke élővilágát. Közvetlen, vonzó előadással, szemléletesen és életszerűen, mintha kiránduláson vezetne bennünket, mutatja be a növény- és állatvilágot, ezeken keresztül a kultúra és a természet harcát, amelyből mindeddig a természet húzta a rövidebbet. Részletesen rámutat ezzel kapcsolatban fővárosunk szempontlából a természetvédelem jelentőségére s igen nagy örömmel üdvözölhetjük könyvének azt a fejezetét, amelyben pontosan feltűnteti Budapest pusztulásnak induló világviszonylatban is egyedülálló, megvédendő területeit.

Szerző megbízható, pontos, érdekes egyéni megfigyeléseivel és kutatásaival szép veitésre kiválóan alkalmas javarészt eredeti fényképfelvételeivel élénkített hézagpótló munkája nemcsak fővárosunk természetjáró közönségének, tanárainak, tanítói-nak, hanem vidéki kartársainknak is budapesti kirándulásaikon nélkülözhetetlen kalauza.

Hortobágyi Tibor.

Elemi pszichológiai kísérletek. Összeállította *Kornis Gyula*. II. bővített kiadás. 59 ábrával. Franklin társulat. 1942. 78. old.

A természetrাজinak, de főleg a természettannak, és vegytannak tanítása során nélkülözhetetlennek tartjuk az egyes jelenségek bemutatását. A szertárak anyaga áll a tanár rendelkezésére a szemléltetéshez. Márpedig ha ilyen nagy figyelmet szentelünk az *emberen kívül álló világ* tüneményeinek megértetésére, honnan magyarázható az, hogy bölcséleti oktatásunk olyan kevés gondot fordít az *ember belső világának*, a lélektani folyamatoknak és élményeknek érzékeltetés útján való hasonló tudatosítására. Az oka ennek legnagyobb részben ez: sokan úgy gondolják, hogy ezek a kísérletek a tanár részéről valami egész speciális és mélyreható lélektani szakismereteket követelnek, másrészt pedig, hogy költséges eszközök szükségesek hozzájuk. Kornis Gyulának most második kiadásban megjelent lélektani kísérlet-gyűjtem-